

Archeologienota
Vorst (Laakdal) - Smissestraat

Natasja Reyms

Bornem
2023

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bv
Erkend archeoloog: All-Archeo bv, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Natasja Reyns

All-Archeo bv
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2023/12.807/208

© All-Archeo bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en /of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek.....	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken.....	8
2.3.3	Werkwijze	9
2.4	Assessmentrapport	12
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied.....	12
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	18
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	22
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese.....	23
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	24
3	Samenvatting.....	27
4	Bibliografie	28
4.1	Publicaties	28
4.2	Websites	28
5	Bijlagen	29
5.1	Archeologische periodes	29

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

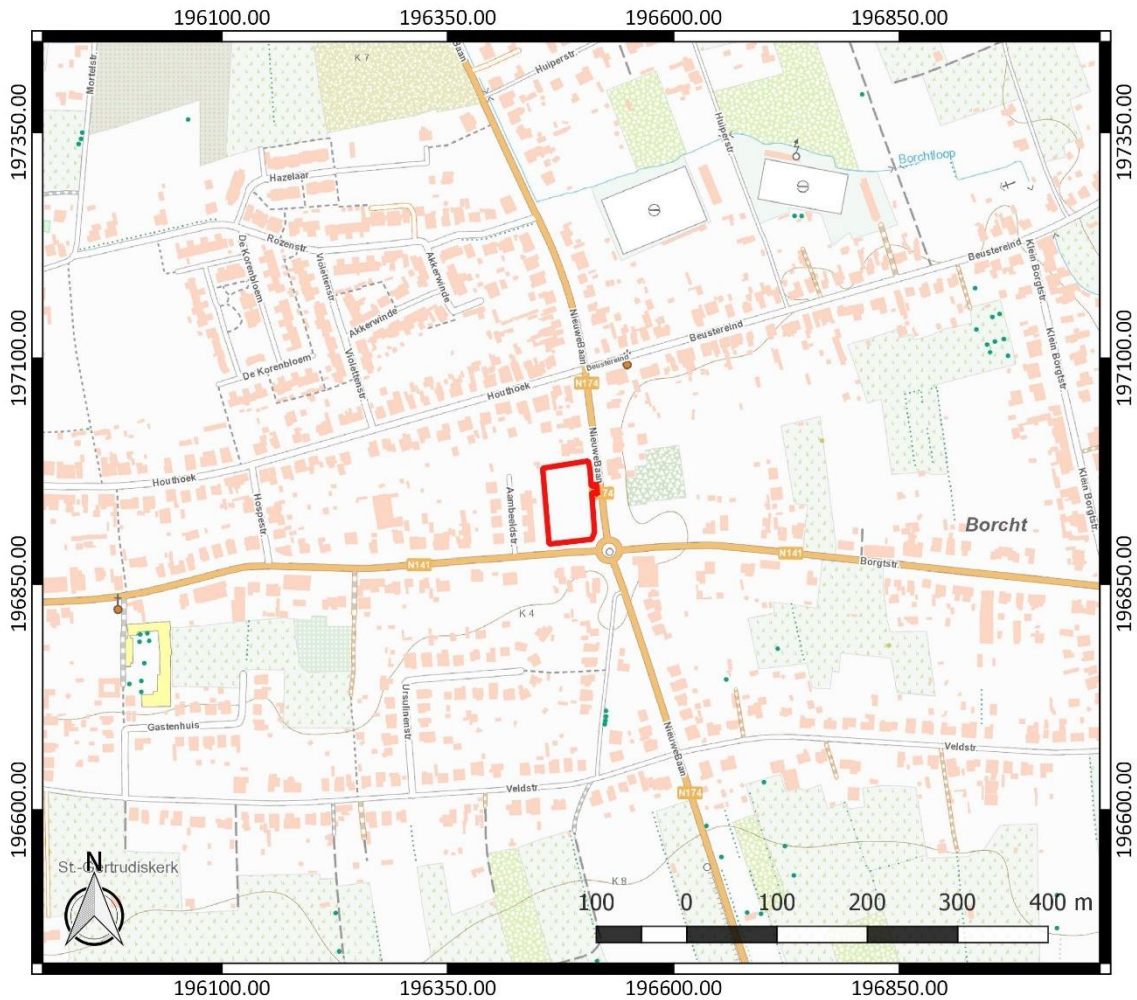
¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

Kadastrale percelen: Laakdal, Afdeling 4, sectie A, nummers 751F

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 4272 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 31/07/2023 – 14/09/2023

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoekopdracht

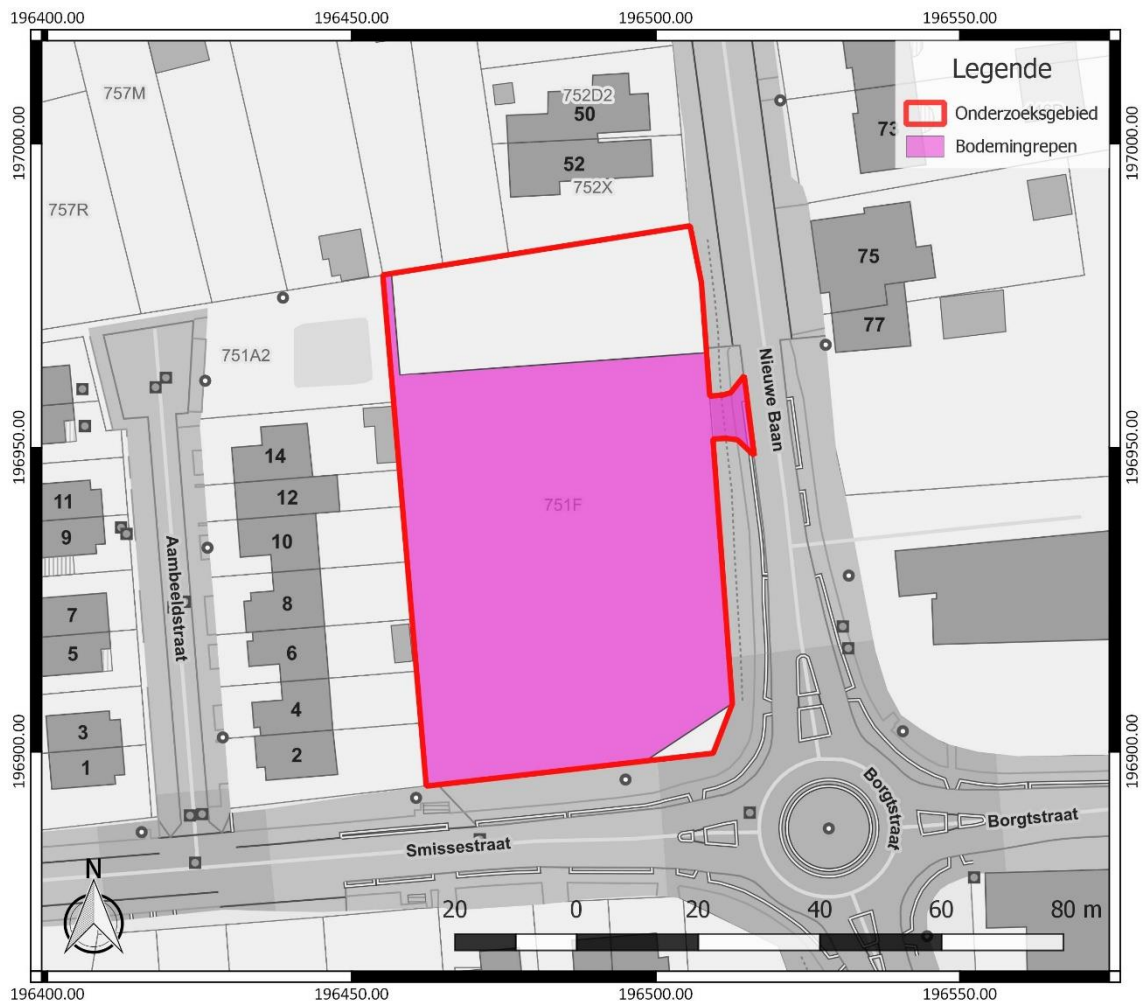
2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: in een zone van ca. 3460 m² worden bodemingrepen gepland.

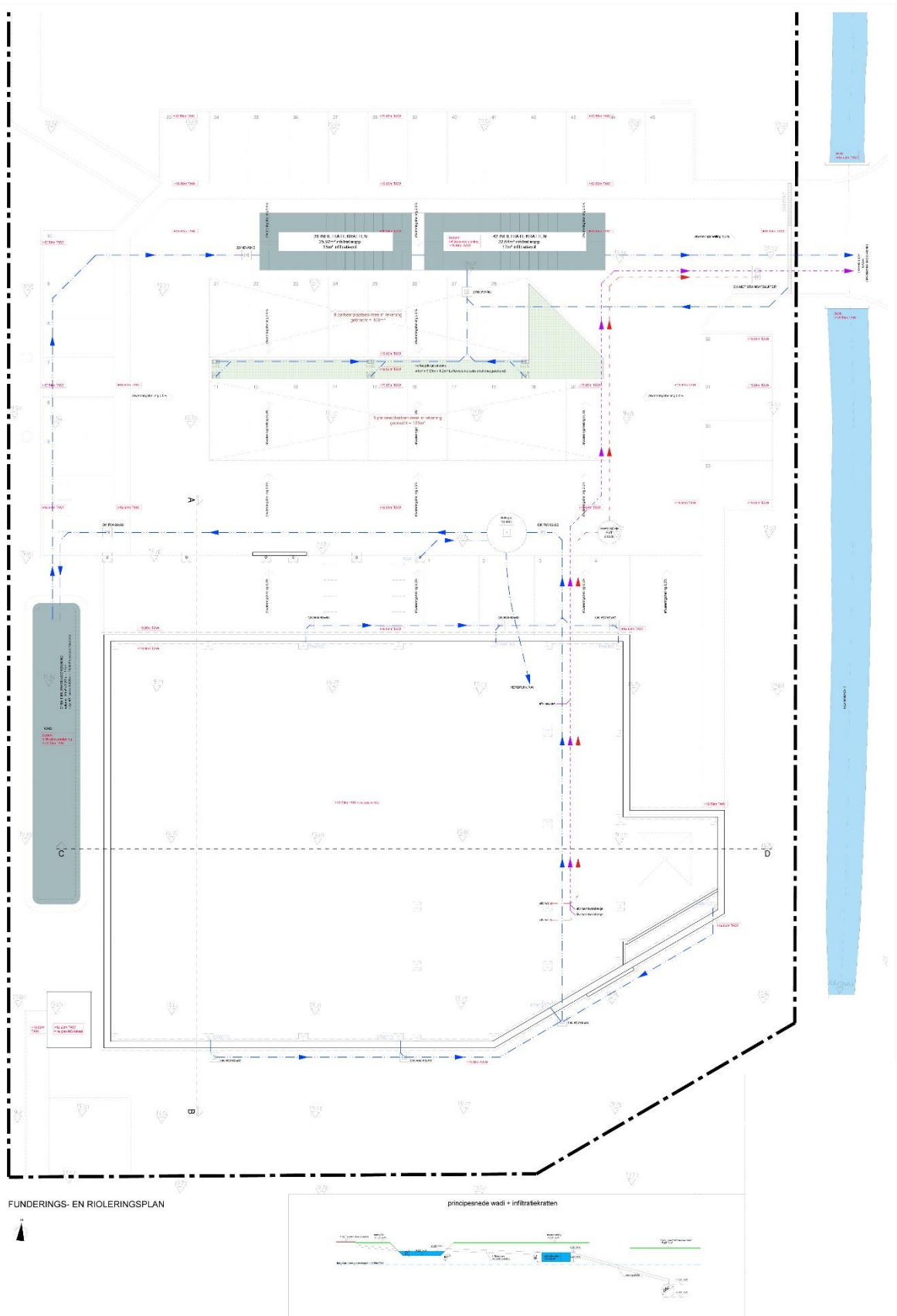
Figuur 3: Aanduiding van de zone waar bodemingrepen gepland worden, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.2 Beschrijving geplande werken

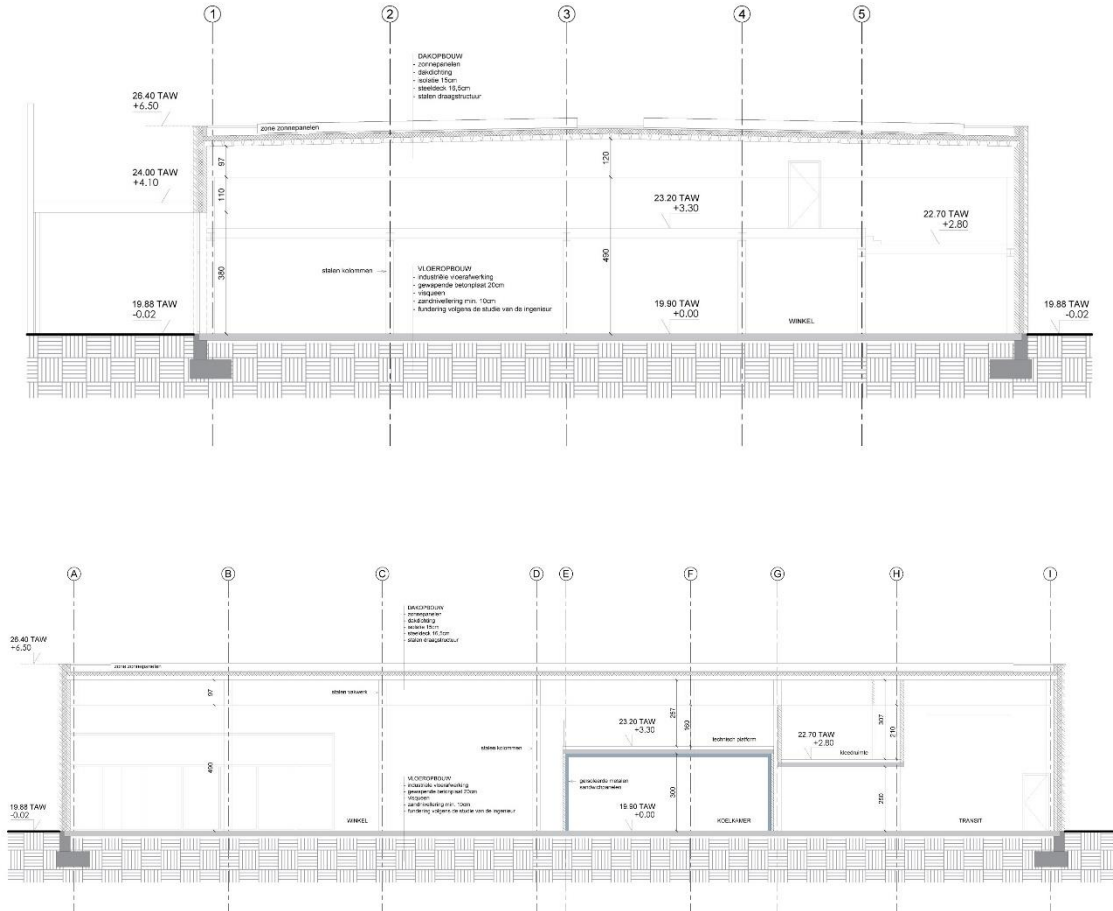
Op het terrein wordt een winkelpand gebouwd met bijhorende parking en omgevingsaanleg. Het winkelpand wordt uitgevoerd op een vloerplaat op volle grond. Daaronder worden funderingsbalken voorzien. Die zullen een verstoringsdiepte van minstens 80 cm kennen. De precieze verstoringsdiepte ligt op dit moment nog niet vast. Ze is afhankelijk van de resultaten van het sonderingsonderzoek.

Naast de nieuwe winkel wordt een parking aangelegd. De aanleg van verharding betekent – inclusief fundering - een verstoringsdiepte van ca. 65 cm. In het noordwesten wordt ook een nieuwe voetweg aangelegd. Ten westen van het nieuwe winkelpand komt een wadi met een verstoringsdiepte tot ca. 80 cm. In het zuidwesten van het terrein komt een middenspanningscabine. Verder worden nog een regenwaterput, een septische put en infiltratiekratten aangelegd. De aanleg van nutsvoorzieningen kent een verstoringsdiepte tot maximaal ca. 3,20 m.

Tot slot wordt nog voorzien in groenaanleg. Die zal bestaan uit de aanleg van gras, de aanplant van struiken en de aanplant van bomen. De aanleg van gras en de aanplant van struiken betekent een verstoringsdiepte van ca. 40 cm. Voor de aanplant van bomen worden kuilen gemaakt tot 1 m diep.

Figuur 5: Funderings- en rioleringsplan

Figuur 6: Snedes

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is gegeoreferreed geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1841) worden twee momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

Het onderzoeksgebied grenst aan de Smissestraat en aan de Nieuwe Baan (Figuur 7). Ten westen vinden we ook nog de Aambeeldstraat. Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebieden.

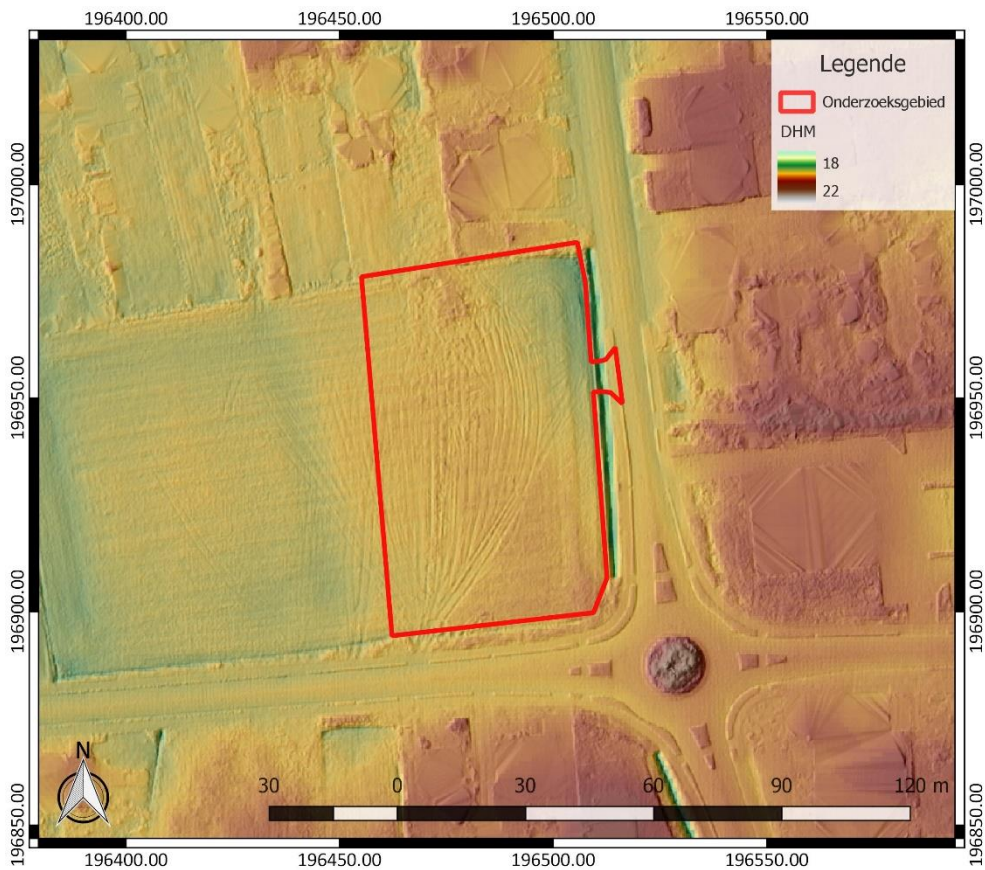
Het onderzoeksgebied bevindt zich op de noordelijke uitloper van een interfluvium tussen de Grote Laak in het zuiden en de Borgtloop in het noorden (Figuur 9). Ten zuiden vermelden we verder ook nog de Vliet Voor Bijzen en de Tessenderlodorpsloop.

Laakdal bevindt zich in de Kempen en wordt gekenmerkt door een zandige ondergrond. Het bevindt zich op de overgang van de Depressie van de Schijns-Nete naar het Glacis van Beringen-Diepenbeek en het Kempisch Plateau. De belangrijkste rivieren in de omgeving zijn de Kleine en de Grote Nete.³

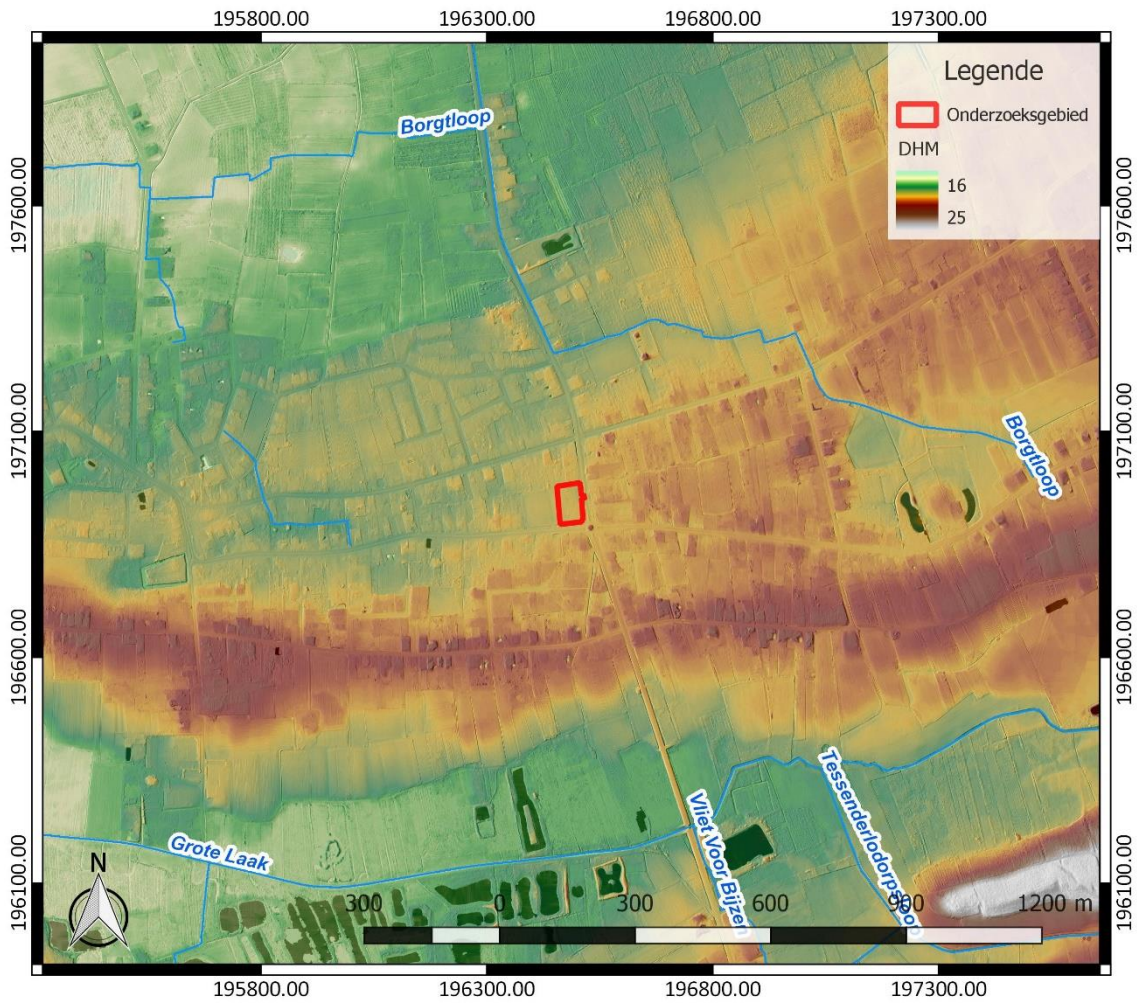
³ Beerten 2006, 5-6

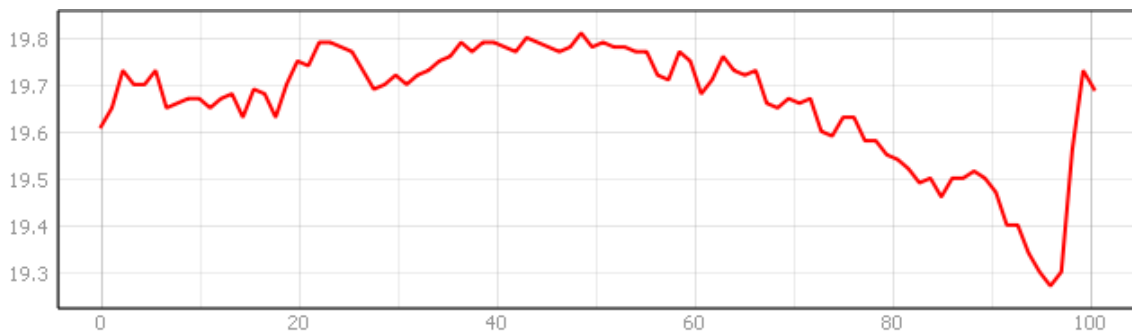
Figuur 7: Luchtfoto van 2022 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 8: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Multidirectional hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm, met aanduiding van het onderzoeksgebied

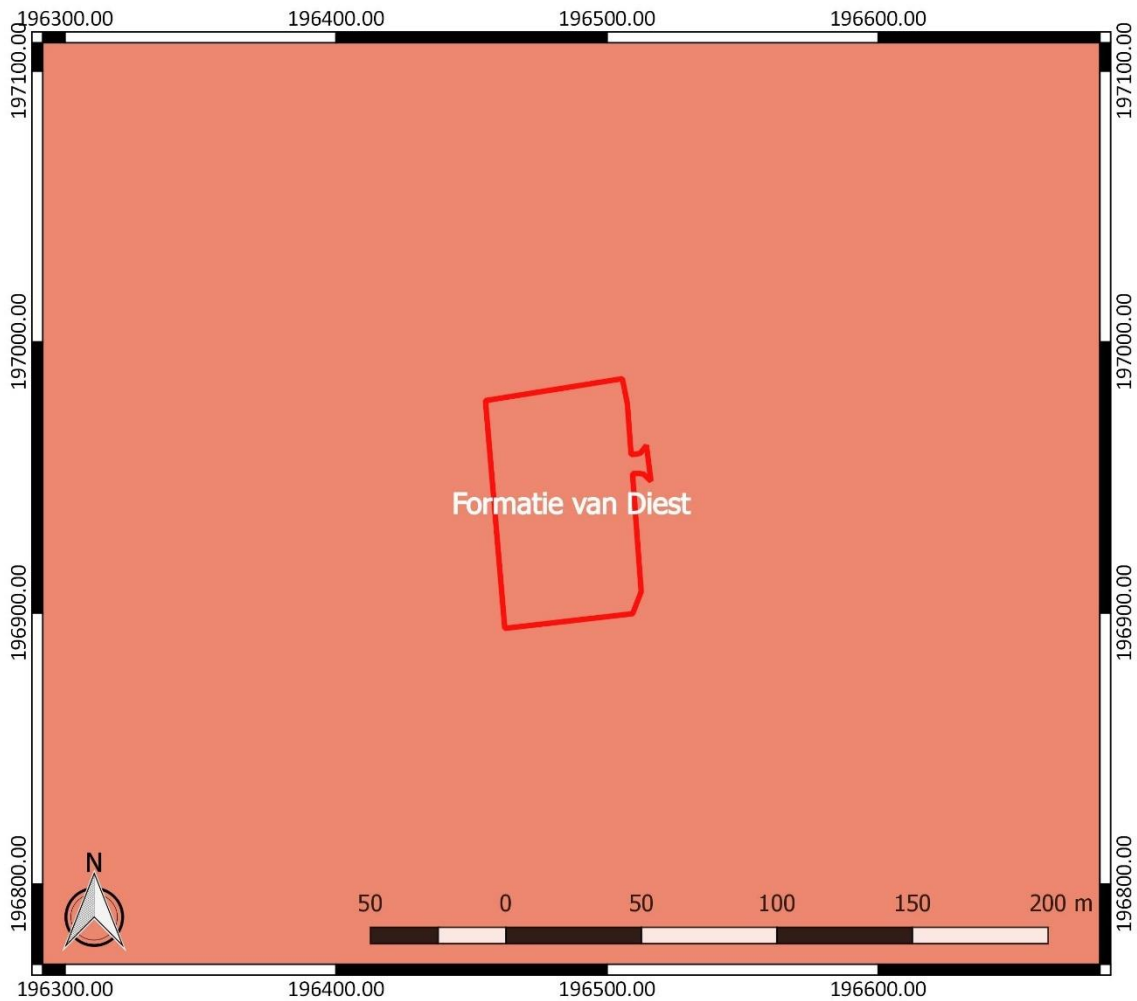

Figuur 9: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 25 cm (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 10: Hoogteverloop van zuidwest naar noordoost over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Het onderzoeksgebied bevindt zich op de noordelijke uitloper van een rug in het landschap. Het kent een hoogte van 19,3 tot 19,8 m TAW (Figuur 10) en helt licht af naar het noordoosten toe.

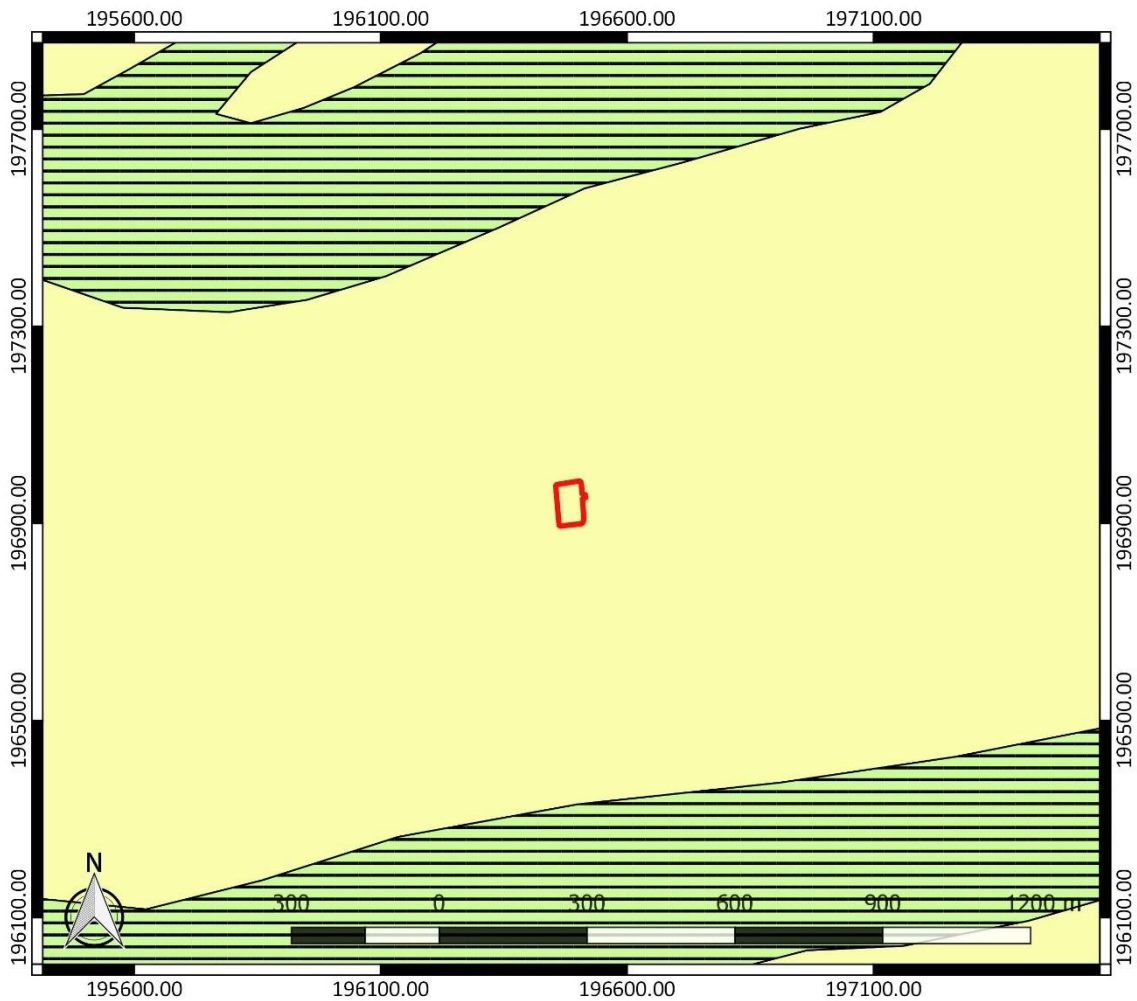
Figuur 11: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 11) bestaat uit de Formatie van Diest. Dit wordt gekenmerkt door groen tot bruin zand. Het is heterogeen, bevat meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken, kleirijke horizonten, vertoont een schuine gelaagdheid, is glauconietrijk en bevat micarrijke horizonten.⁴

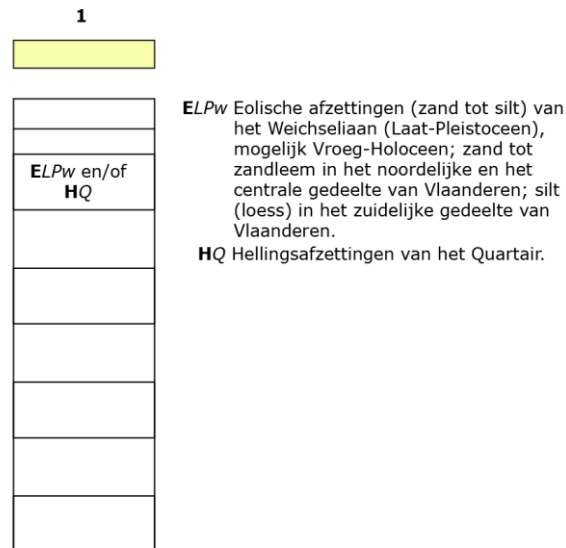
De quartairgeologische kaart (Figuur 12) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair.⁵

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

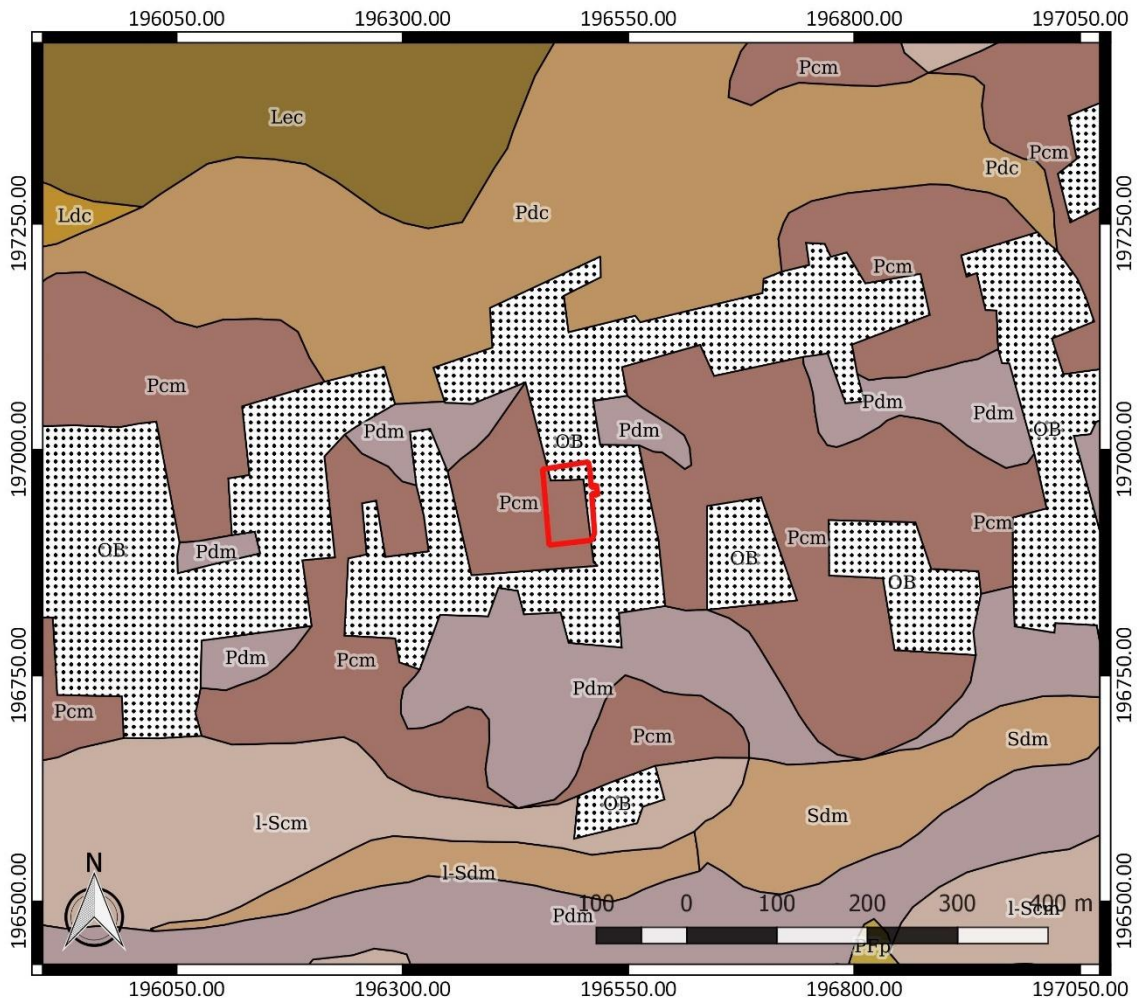
Figuur 12: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 13: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 14) situeert het onderzoeksgebied ter hoogte van een matig droge licht zandleembodem met dikke antropogene humus A horizont (Pcm). Aan de randen is het terrein ingekleurd als bebouwde zone (OB). In de buurt vinden we verder ook de aanduiding van een matig

natte licht zandleembodem met dikke antropogene humus A horizont (Pdm). Verder naar het noorden toe evolueert de bodem naar een matig natte licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Pdc) en een natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont (Lec). Verder naar het zuiden toe gaat de bodem eerder over in een matig droge lemig zandbodem met dikke antropogene humus A horizont met leem op geringe of matige diepte (I-Scm) en een matig natte lemig zandbodem met dikke antropogene humus A horizont (Sdm), al dan niet opnieuw met leem op geringe of matige diepte (I-Sdm).

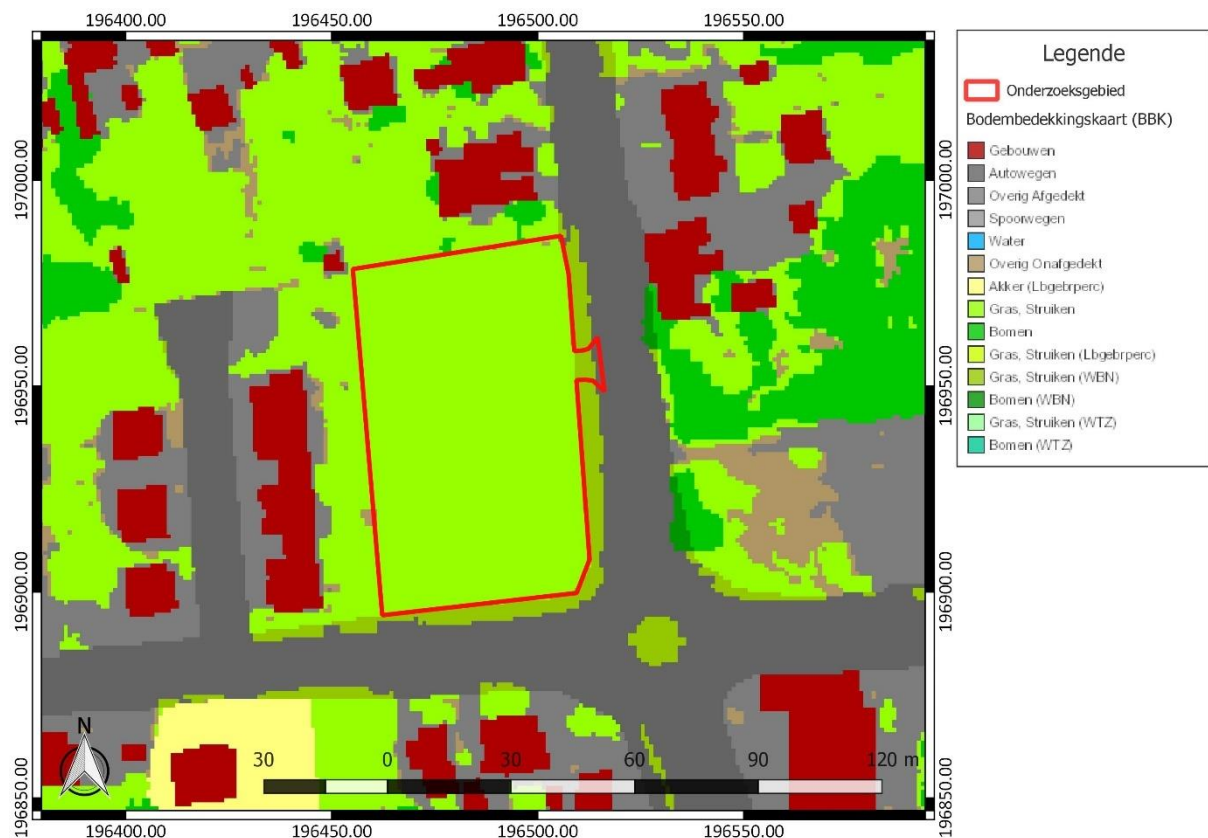

Figuur 14: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De verwachte aanwezigheid van een dikke antropogene humus A horizont wijst mogelijk op een goed bewaard bodemarchief. De antropogene horizont is mogelijk een plaggenbodem, het restant van een systeem van bemesting waarbij mest uit de potstal vermengd met plaggen op de akkers werd gebracht. De algemene toepassing van plaggenbemesting in de Antwerpse Kempen is te situeren vanaf het begin van de 13de eeuw en werd toegepast tot aan de industrialisering van de landbouw. De meeste plaggenbodems lijken pas vanaf de 14de of 15de eeuw gevormd. Plaggenbodems kunnen relatief dik zijn en bijgevolg een conserverende werking hebben voor het onderliggende bodemarchief, dat bij ondiepe ingrepen en landbouwvoering niet meer geraakt wordt.⁶

⁶ Bastiaens/Van Moernick 1994, 83-86; van Doesburg *et al.* 2007, 150

Volgens de bodemgebruiksk kaart wordt het onderzoeksgebied ingenomen door gras (Figuur 15). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 7).

Figuur 15: Bodemgebruiksk kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Vorst was oorspronkelijk een koningsdomein. In 877 schonk Lodewijk de Kale een deel met de bijhorende rechten aan het klooster van Nijvel. De verafgelegen abdij gaf het gebied in de 13de eeuw in leen aan de familie Van der Galen of Tergalen. Zij werden later opgevolgd door verschillende andere grondheren tot aan het einde van het Ancien Régime. Naast het Nijvelse abdijbezit was Vorst in de 13de eeuw een allodiaal goed van de hertog van Brabant. Met twee onderbrekingen tijdens de Tachtigjarige oorlog (1567-1604 en 1625-1648) was de heerlijkheid van 1456 tot aan de Franse Revolutie eigendom van het huis van Nassau. Tijdens het Ancien Régime was Vorst voornamelijk landbouwgebied. De klompenmakerij was een belangrijke stiel, maar na de Eerste Wereldoorlog ging deze nijverheid door gebrek aan afzet teloor.⁷

Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het onderzoeksgebied in gebruik is als akkerland (Figuur 16). We vinden op de kaart reeds de historische voorlopers van de Smissestraat en de Nieuwe Baan waar het onderzoeksgebied aan grenst. In de nabije omgeving is sprake van verschillende concentraties met bebouwing.

⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Vorst [online], <https://id.erfgoed.net/themas/14103> (geraadpleegd op 7 augustus 2023).

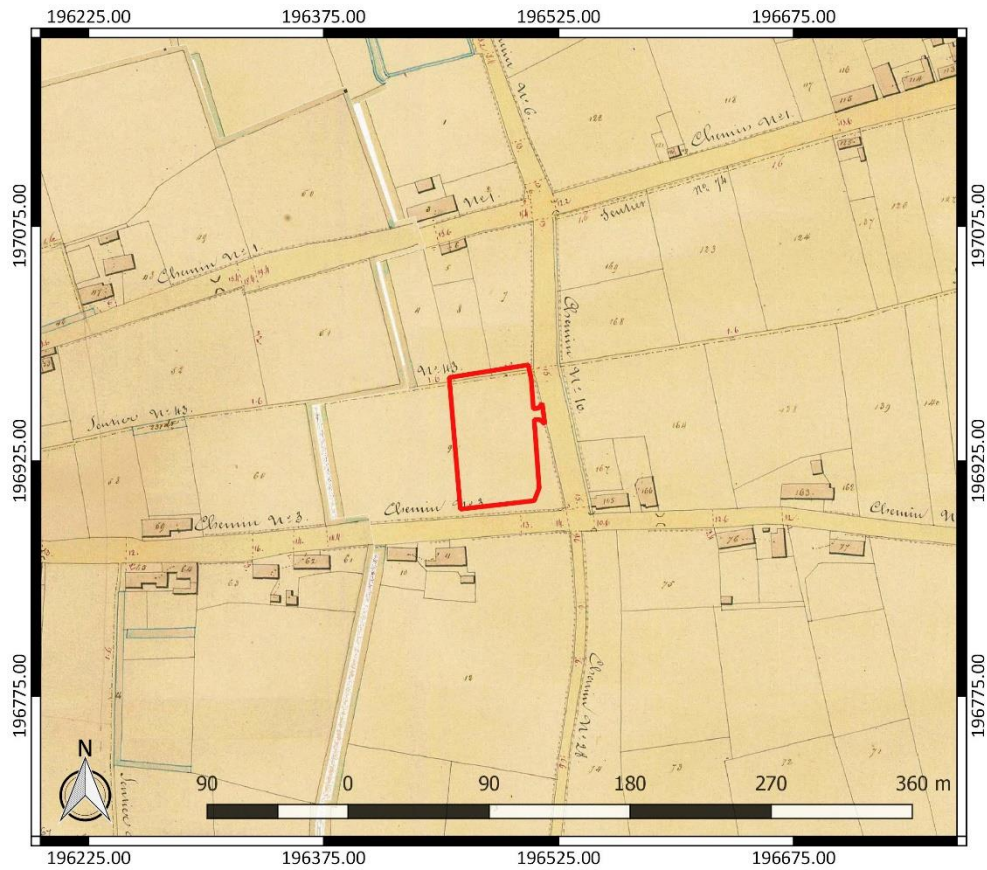

Figuur 16: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

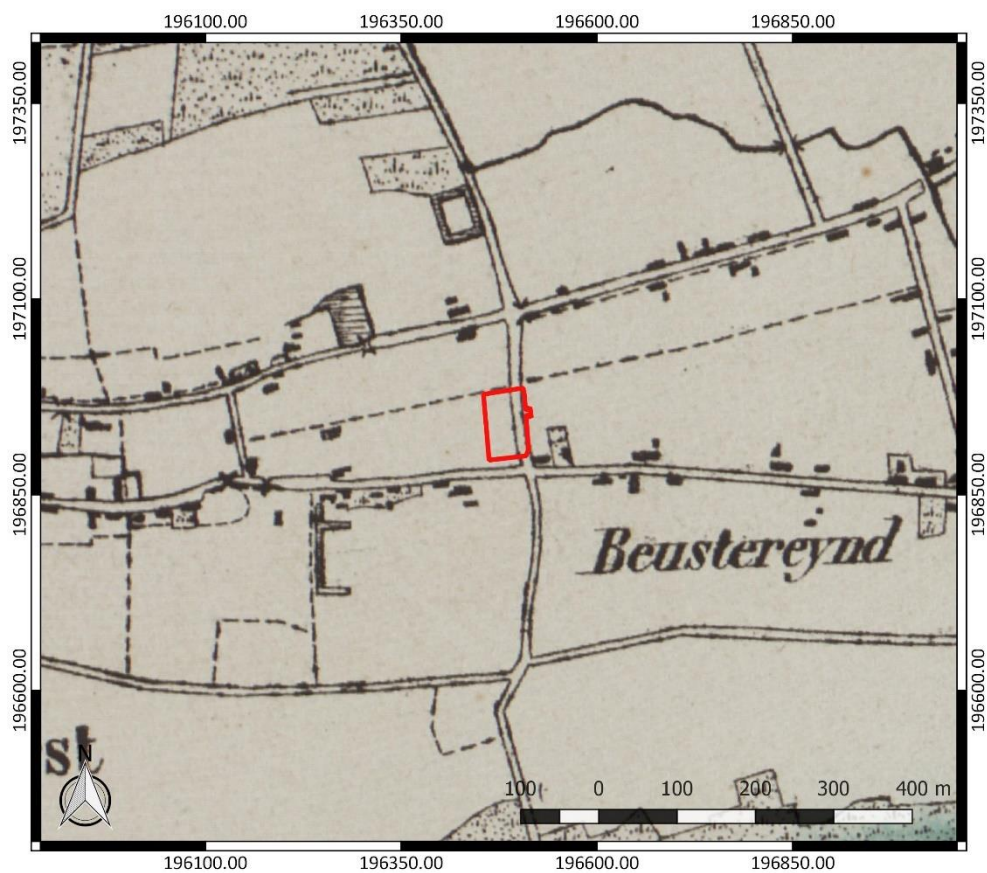
Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is opnieuw geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied. Net ten oosten van het terrein zien we wel bebouwing verschijnen. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland (Figuur 17). Net ten noorden van het onderzoeksgebied is een veldweg verschenen. De Vandermaelenkaart (1846-1854) geeft een gelijkaardig beeld als de Atlas der Buurtwegen weer.

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 19) en een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 20) tonen ons dat het onderzoeksgebied nog steeds in gebruik is als akkerland of als grasland. De bebouwing in de omgeving is sterk toegenomen.

Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 7). Ondertussen zijn de terreinen ten westen van het onderzoeksgebied ook verkaveld en bebouwd.

Figuur 17: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 18: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

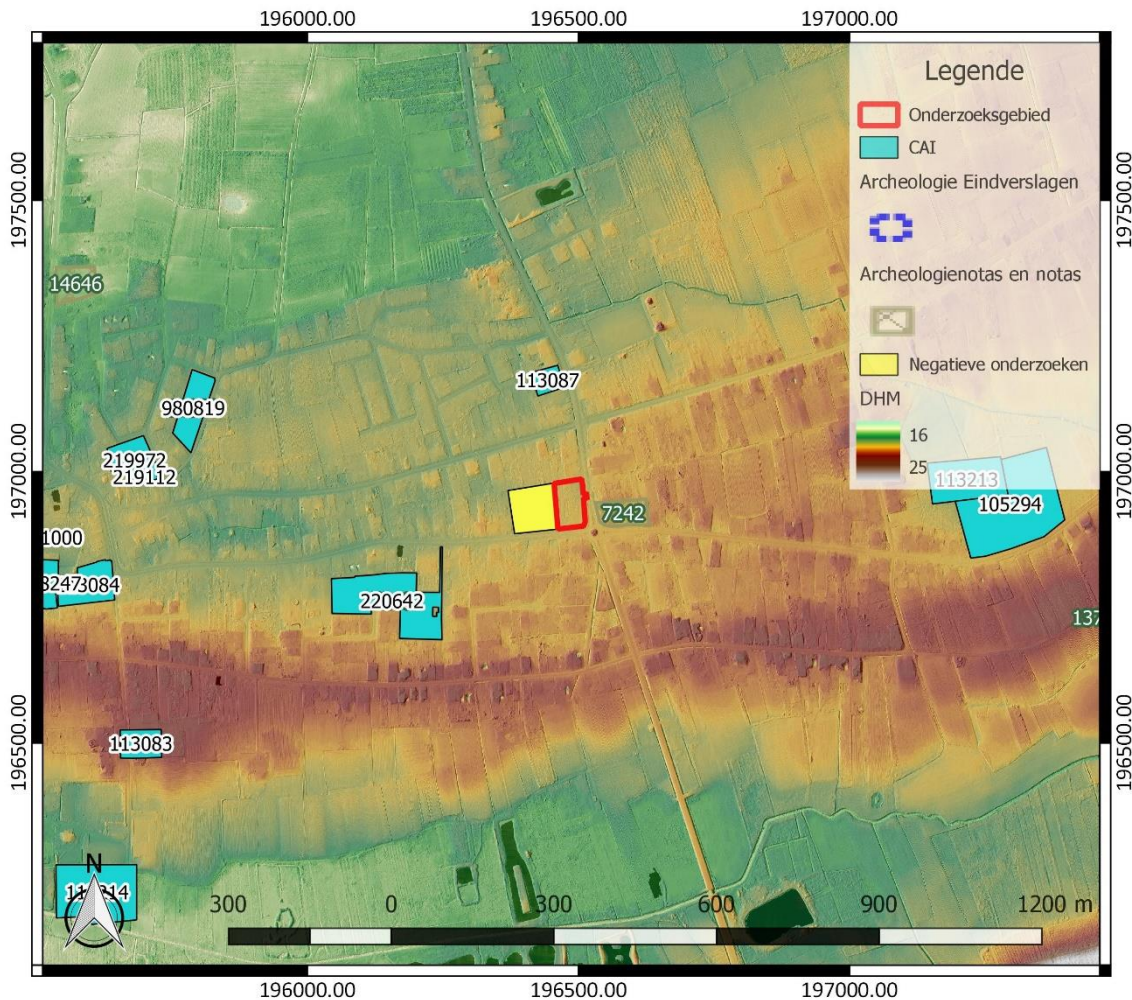
Figuur 19: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 20: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 21). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Figuur 21: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerendergoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Net ten westen van het onderzoeksgebied vond in het verleden al een negatief onderzoek plaats. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd de aanwezigheid van een dikke antropogene humus A horizont vastgesteld, zoals die verwacht werd op basis van de bodemkaart. Daaronder bleek een gegleyifieerde ondergrond aanwezig met dikwijls resten van een hydromorfe podzol of een (verbrokkelde) textuur B horizont. Ze wijzen op een deels bewaarde bodem waarvan de bovenzijde echter opgenomen is in de ploeglaag als gevolg van landbouwactiviteiten. Aangekomen antropogene sporen omvatten kuilen, een gracht en een greppel. De dateerbare sporen worden als post-middeleeuws geïnterpreteerd. Slechts één spoor heeft vermoedelijk een oudere datering.⁸

⁸ Van de Staey 2015, 7-13

Ten noorden van het onderzoeksgebied, ter hoogte van CAI ID 113087, is een omgrachting te zien op de 18de-eeuwse Ferrariskaart.⁹ Even ten westen, ter hoogte van CAI ID 220642, zijn bij een proefsleuvenonderzoek erven uit de ijzertijd/vroeg-Romeinse periode en uit de volle middeleeuwen aangetroffen.¹⁰

Verder naar het oosten toe is sprake van een Borch, het Hof van der Galen (CAI ID 105294). Het gaat om een versterkt huis dat al in de 13de eeuw vermeld wordt.¹¹ Er vlakbij vinden we een 17de-eeuwse schans (CAI ID 113213). Ze verdwijnt voor 1826.¹²

Op grotere afstand ten westen vermelden we nog CAI ID 980819. Hier is metaaldetectie en proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. De aangetroffen resten dateren er uit de nieuwe en de nieuwste tijd.¹³ Bij vooronderzoek ter hoogte van CAI ID 219972 zijn relevante archeologische resten uit de volle en de late middeleeuwen gevonden.¹⁴ Daarop volgde een opgraving (CAI ID 219112). Dit bracht perceelsgreppels en een paalspoor uit de volle middeleeuwen aan het licht en verder de achtererven van enkele laatmiddeleeuwse woningen.¹⁵

CAI ID 113084 is de aanduiding van een laatmiddeleeuwse pastorie.¹⁶ Niet ver daar vandaan vinden we de Sint Gertrudiskerk (CAI ID 113083). De toren dateert uit 1520. Een ouder heiligdom is al bekend vanaf 1059.¹⁷ Tot slot vermelden we op korte afstand ten zuiden hiervan nog de aanwezigheid van de 16de-eeuwse Kerkschans (CAI ID 113214). Het is waarschijnlijk de oudste schans van Vorst. De oudste vermelding ervan dateert uit een tekst van 1591.

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving die geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties geven, lichten we daarom hier niet afzonderlijk toe.

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Vorst 1 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/113087> (geraadpleegd op 10 augustus 2023).

¹⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Smissestraat-Veldstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220642> (geraadpleegd op 10 augustus 2023).

¹¹ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Borch (Hof van der Galen) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/105294> (geraadpleegd op 10 augustus 2023).

¹² Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Kleine Borch (Zeven zillenschans) [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/113213> (geraadpleegd op 10 augustus 2023).

¹³ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Laakdal Mortelstraat [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980819> (geraadpleegd op 10 augustus 2023).

¹⁴ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Vogelzang 24-26 vooronderzoek [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/219972> (geraadpleegd op 10 augustus 2023).

¹⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Vogelzang 24-26 opgraving [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/219112> (geraadpleegd op 10 augustus 2023).

¹⁶ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Markt 5 [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/113084> (geraadpleegd op 10 augustus 2023).

¹⁷ Inventaris Onroerend Erfgoed 2023: Sint Gertrudiskerk [online], <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/113083> (geraadpleegd op 10 augustus 2023).

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Gekende archeologische waarden in de omgeving dateren uit de metaaltijden of de Romeinse tijd en uit de middeleeuwen. De aanwezigheid van oudere relevante archeologische resten is op dit moment ook nog niet uit te sluiten.

Op basis van de landschappelijke ligging van het terrein kunnen we de aanwezigheid op een goed bewaarde steentijd artefactensite niet uitsluiten. Op het terrein net ten westen van het onderzoeksgebied werd echter al een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, dat aangeeft dat de bovenzijde van de oorspronkelijke natuurlijke aardkundige eenheden door landbouwactiviteiten opgenomen is in de ploeglaag. Hierdoor kunnen we het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite bijstellen naar een eerder laag potentieel. Zeker omdat de gebruiksgeschiedenis van beide terreinen lange tijd dezelfde was.

We weten namelijk aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's dat het onderzoeksgebied minstens sinds de 18de eeuw in gebruik is als akkerland en als grasland. Op basis daarvan verwachten we onder de historische ploeglaag wel nog een matig goed bewaard bodemarchief waarin relevante archeologische sporen bewaard gebleven kunnen zijn. Bij het proefsleuvenonderzoek op het aangrenzende terrein werd ook één spoor aangetroffen dat mogelijk een oudere datering kent.

Wat is de impact van de geplande werken?

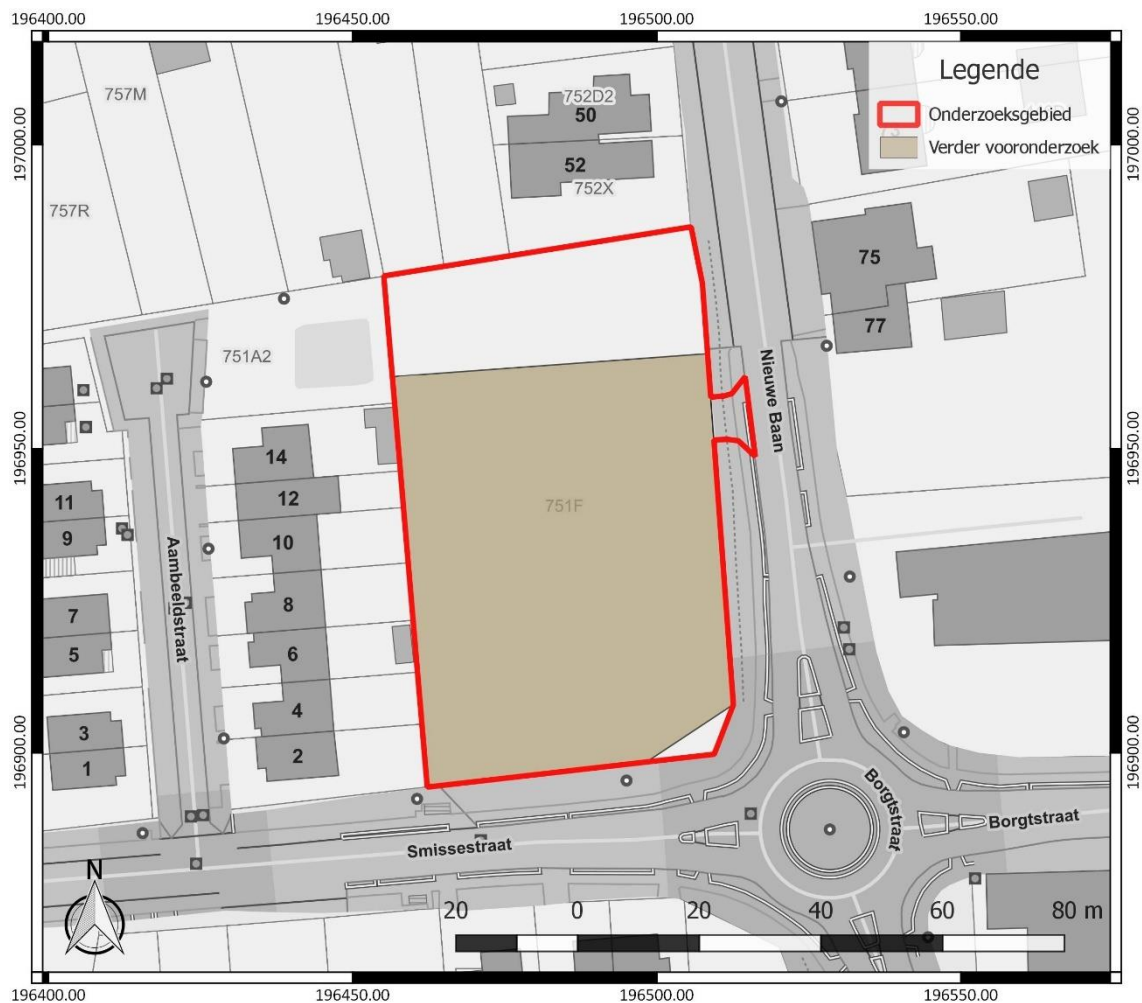
In een zone van ca. 3460 m² binnen het onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de oprichting van een winkelpand, de aanleg van een parking en bijhorende omgevingsaanleg. Van de verschillende bodemingrepen varieert de verstoringsdiepte sterk, afhankelijk van de aard van de geplande bodemingreep. De verwachte verstoringsdiepte ligt tussen ca. 40 cm en 3,20 m. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Op basis van gekende archeologische waarden in de omgeving is er vooral een verwachting naar resten uit de metaaltijden, de Romeinse tijd en de middeleeuwen. Relevante archeologische resten uit andere periodes, ouder dan de 18de eeuw, zijn op dit moment echter ook nog niet uit te sluiten. Wel kunnen we op basis van een proefsleuvenonderzoek dat op een terrein net ten westen van het onderzoeksgebied uitgevoerd is, besluiten dat het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite slechts laag is. We kunnen deze conclusie ook verbinden aan het onderzoeksgebied omdat beide terreinen voor de uitvoering van het onderzoek een gelijkaardige gebruiksgeschiedenis kenden.

Voor het onderzoeksgebied weten we dat het sinds de 18de eeuw continu in gebruik bleef als akkerland of grasland. Een evaluatie van de geplande werken maakt duidelijk dat ze een bedreiging van het aanwezige bodemarchief betekenen in een zone van ca. 3460 m². Gezien het archeologisch potentieel van het terrein is daarom bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig in deze zone, met uitzondering van de aan te leggen oprit ter hoogte van reeds bestaande weginfrastructuur en een bestaande gracht, en ook een voetweg in het uiterste noordwesten van het terrein. Deze zones

worden uitgesloten omwille van een te beperkt potentieel op kennisvermeerdering. Verder vooronderzoek is nodig in een zone van ca. 3382 m².

Figuur 22: Aanduiding van de zone waar verder vooronderzoek nodig is, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt.

Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein momenteel in gebruik is als grasland.

Landschappelijk bodemonderzoek is kosten-baten niet efficiënt. Het wordt vooral ingezet om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op goed bewaarde steentijd artefactensites beter in te kunnen schatten, maar we kunnen dit reeds goed inschatten aan de hand van een proefsleuvenonderzoek dat in het verleden uitgevoerd werd op een terrein dat in het westen aan het onderzoeksgebied grenst. Dit geeft aan dat op het terrein een matig goed bewaard bodemarchief te verwachten is, maar dat het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite slechts laag is.

Wel dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt

daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van plannen voor de oprichting van een winkelpand met bijhorende omgevingsaanleg diende een archeologienota opgesteld te worden. Uit het uitgevoerde bureauonderzoek blijkt dat het terrein archeologisch potentieel kent. Er is een concrete verwachting naar resten uit de metaaltijden, de Romeinse tijd en de middeleeuwen, maar resten uit andere periodes ouder dan de 18de eeuw zijn op dit moment nog niet uit te sluiten. Enkel het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite blijkt slechts laag op basis van een proefsleuvenonderzoek dat op een terrein met een gelijkaardige gebruiksgeschiedenis, net ten westen van het onderzoeksgebied, uitgevoerd is. Een evaluatie van de impact van de geplande werken op het bodemarchief maakt duidelijk dat in de zone waar bodemingrepen gepland worden, het bodemarchief bedreigd is. Omwille van het archeologisch potentieel van het terrein en de bedreiging die uitgaat van de geplande werken, is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig, voorafgaand aan de geplande werken.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bastiaens, J./J.M. Van Moernick, 1994: Bodemsporen van beddenbouw in het zuidelijk deel van het pluggenlandbouwareaal: getuigen van 17de-eeuwse landbouwintensivering in de Belgische provincies Antwerpen en Limburg en de Nederlandse provincie Noord-Brabant, *Historisch Geografisch Tijdschrift* 12.3, 81-90.

Beerten, K., 2006: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 17 Mol*, Leuven.

Van de Staey, I., 2015: *Prospectie met ingreep in de bodem aan de Smissestraat te Vorst (Laakdal)*, Sint-Truiden, (Aron-rapport 236).

Van Doesburg, J./M. De Boer/J.H.C. Deeben, 2007: *Essen in zicht. Essen en plaggendecken in Nederland. Onderzoek en beleid*, Amersfoort (Nederlandse archeologische rapporten 34).

4.2 Websites

Cartesius (2023)

<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2023)

<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2023)

<https://geo.onroerenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2023)

<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2023)

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2023)

<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

